

- є джерельною базою розвитку й вдосконалення земельного права.

Водночас юридичні колізії в земельному праві характеризуються й негативними функціями:

- знижують ефективність земельно-правового регулювання,
- спонукають до порушення прав суб'єктів земельних відносин,
- призводять до нераціонального використання земель, що за статтею 14 Конституції України є основним національним багатством.

Значний рівень колізійності здатен взагалі паралізувати дію земельно-правових норм.

Так, навіть після прийняття Конституції України в нашій державі продовжували діяти укази Президента України з питань розпаювання земель сільськогосподарського призначення, які визначали особливий порядок набуття права приватної власності на землі сільськогосподарського призначення через механізм розпаювання земель всупереч нормам чинного на той час Земельного кодексу України в редакції від 13 березня 1992 р.

Стаття 3 Земельного Кодексу України зазначає, що земельні відносини регулюються Конституцією України, даним Кодексом, а також прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами.

Проте, всупереч положенням статті 3 Земельного Кодексу України про те, що земельні відносини повинні регулюватися прийнятими відповідно до нього нормативно-правовими актами, сам Земельний Кодекс України приводиться у відповідність до прийнятих пізніше законодавчих актів. Ряд змін і доповнень до Земельного Кодексу України було внесено Законом України "Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Цивільного кодексу України" від 27 квітня 2007 р. З першого погляду, таке явище є позитивним, адже орієнтоване на усунення колізій норм цивільного і земельного права. З іншого боку, виникає розбіжність нормативно-правових актів в частині суперечностей між вимогами статті 3 Земельного Кодексу України та законами, якими він приводиться у відповідність до вимог інших законодавчих актів.

Дослідження побудоване, відповідно до розуміння терміну «колізія» у правовому регулюванні земельних відносин як суперечностей між правовими приписами, що регулюють ті самі суспільні відносини, пов'язані із використанням, охороною та відтворенням земель і не можуть бути застосовані одночасно. Впорядкування системи земельного законодавства і підтримання її рівноваги за допомогою встановлення суворої класифікації правових актів і її дотримання в процесі нормотворчості допоможе усунути колізійність земельного законодавства України. Проблему колізій можна подолати підтриманням національної правової системи в стані функціональної рівноваги.

Матвієнко Євгенія Ігорівна,

курсант четвертого курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Давидова Наталія Валентинівна,

кандидат юридичних наук,
викладач кафедри цивільного права та процесу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКЛАСТИ ДОГОВІР ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ПОРУШЕНОГО ПРАВА У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

На сьогоднішній день, в Україні існує дві форми укладення договорів, зокрема це письмова форма, найбільш поширена, а також усна, в якій договір укладається в спрощеній спосіб. Проте,

РОЛЬ ПРИВАТНОГО ПРАВА УКРАЇНИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ЛЮДИНИ

може виникнути низка дискусійних питань щодо укладення договорів. Тому метою нашої роботи буде аналіз та дослідження зобов'язання укласти договір, як спосіб захисту порушеного права, а також детальне визначення вищезазначених форм укладення договорів у Господарському праві України.

Відповідно до розділу IV «Господарські договори», зокрема, частина 1 статті 181 Господарського кодексу України, передбачає, що господарський договір за загальним правилом викладається у формі єдиного документа, підписаного сторонами. Допускається укладення господарських договорів у спрощений спосіб, тобто шляхом обміну листами, факсограмами, телеграмами, телефонограмами тощо, а також шляхом підтвердження прийняття до виконання замовлень, якщо законом не встановлено спеціальні вимоги до форми та порядку укладення даного виду договорів.

Але, як ми бачимо, поняття самого господарського договору у Господарському кодексі України (далі – ГК України) не визначено, а також зазначено, що усі господарські договори укладаються у відповідності до правил, які встановлені Цивільним кодексом України з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом, іншими нормативно-правовими актами щодо окремих видів договорів [1].

Цивільним та Господарським кодексами України (далі - ЦК України та ГК України) передбачено момент укладення сторонами договору, який починає свій відлік з моменту досягнення ними згоди щодо всіх істотних умов договору, які передбачені законом щодо певного виду договору та щодо необхідності викладення його у певній формі.

На практиці укладення сторонами договорів реалізується шляхом їх підписання такими сторонами (уповноваженими представниками сторін) або направлення однією стороною пропозиції стосовно укладення договору та прийняття (погодження) такої пропозиції іншою стороною. Отже, підписання сторонами договору є моментом його укладання. І навпаки, за наявності неузгодженостей щодо будь-яких істотних умов договору, матиме місце його неукладення і для сторін не виникне будь-яких прав та обов'язків.

Згідно з ЦК України захист судом прав та законних інтересів юридичних і фізичних осіб здійснюється у спосіб, який визначено законом або договором.

Способи захисту права – це передбачені законом дії, які безпосередньо спрямовані на захист права, підкреслює О.П. Вершинін. Вони є завершальними актами захисту у вигляді матеріально-правових дій або юрисдикційних дій щодо усунення перешкод на шляху здійснення суб'єктами своїх прав або припинення правопорушень, відновлення становища, яке існувало до порушення. Саме застосування конкретного способу захисту порушеного чи запереченого права і є результатом діяльності по захисту прав [2, с.11].

Способи захисту права поділяються на універсальні та спеціальні. Перші можуть застосовуватись до всіх чи більшості суб'єктивних прав. Спеціальні – лише для певних прав, відносно яких спеціально передбачений відповідний спосіб. Універсальні способи визначені в статті 16 ЦК України, статті 20 ГК України та статтях 105, 162 КАС України [3].

Маємо цікавий приклад у відповідності до тематики нашої роботи, зокрема, як відомо, то спори про спонукання до укладення договору (зобов'язання укласти договір) є найбільш поширеними в Україні. Так, наприклад, ВАТ «Енергопостачальна компанія «Лайт» звернулася до господарського суду Дніпропетровської області з позовом до Комунального підприємства (далі- КП) «Джерело» (далі - відповідач), у якому просила господарський суд зобов'язати Комунальне підприємство «Джерело» укласти договір про встановлення засобів диференційованого (погодинного) обліку електричної енергії та локального устаткування збору та обробки даних в редакції позивача.

Позов мотивовано тим, що обов'язковість укладання вказаного договору передбачена у п. 3.35 «Правил користування електричною енергією». Пропозиції щодо укладення відповідного договору до позивача від відповідача не надходило, тому позивач направив на адресу відповідача лист щодо укладення договорів із доданим проектом договору про встановлення засобів диференційованого (погодинного) обліку електричної енергії та локального устаткування збору та обробки даних, який відповідачем був отриманий [4].

Однак, станом на дату розгляду справи, примірник підписаного договору або протоколу розбіжностей до договору позивач не отримав.

З урахуванням викладених фактичних підстав рішенням суду позов задоволено. Зобов'язано КП «Джерело» укласти договір про встановлення засобів диференційованого (погодинного) обліку електричної енергії та локального устаткування збору та обробки даних з ВАТ «Енергопостачальна компанія «Лайт» в редакції позивача [4].

Так, Я.В. П'янова до найпоширеніших способів захисту, характерних для кредитора у договірних зобов'язаннях пропонує відносити:

- А) примус боржника виконати обов'язок у натурі;
- Б) припинення договору;
- В) застосування мір відповідальності (переважно відшкодування збитків);
- Г) застосування інших заходів, передбачених договором або законом [5].

Нова редакція ГПК ще у 2018 році розширила перелік способів судового захисту в порівнянні з передбаченими ст.16 Цивільного кодексу України, ст.20 Господарського кодексу України шляхом передбачення можливості захисту прав не тільки у спосіб визначений законом або договором, але і в інший викладений у позові спосіб, який не суперечить закону та ефективно захищає право (ст.5 нової редакції ГПК). Отже, наразі, у позовній заяві необхідно, крім ст.16 ЦК України, ст.20 ГК України, посилатися на ст.5 нової редакції ГПК щодо способів судового захисту [6].

Однак, з огляду на новий принцип диспозитивності господарського судочинства (ст.14 нової редакції ГПК), необхідна активна позиція позивача щодо вибору способу захисту, беручи до уваги, що роль суду зведена до організації господарського процесу, сприяння реалізації прав учасників процесу та контролю за виконанням ними законодавчо визначених обов'язків, і суд не повноважний визначити спосіб захисту без відповідного звернення зацікавленої особи, оскільки суд розглядає справи не інакше як за зверненням особи, в межах заявлених нею вимог і на підставі доказів, поданих учасниками справи або витребуваних судом у передбачених новою редакцією ГПК випадках. Збирання доказів у господарських справах не є обов'язком суду, крім випадків, встановлених новою редакцією ГПК [6].

Таким чином, з огляду на вищевикладене, можна зробити висновок, що сторона, право якої порушено, має право звернутися до суду з позовом, який стосується наслідків порушення договору. Також, з огляду змін до ГПК України, ми бачимо що відсутні чіткі критерії для визначення судом способів захисту порушеного права, яке у відповідності до ст. 5 ГПК України не встановлене законом або договором і саме це створює широкі можливості для визначення належного способу захисту порушеного права та може призвести до порушення принципів пропорційності, розумності, адекватності та рівності сторін та як наслідок – до відхилення від завдання господарського судочинства.

Бібліографічні посилання:

1. Господарський кодекс України Редакція від 21.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/ed20191021>
2. Вершинин А.П. Способы защиты гражданских прав в суде. Диссертация в виде научного доклада ... д-ра юрид. наук. СПб., 1998. 55с.
3. Кодекс адміністративного судочинства України. Редакція від 20.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
4. Практика укладення господарського договору за судовим рішенням Юрлайн. 2012. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/50548_praktika-ukladennya_gospodarskogo-dogovoru-za-sudovim-rshennyam.
5. П'янова Яна Валеріївна. Судовий захист майнових цивільних прав. : Дис... канд. наук: 12.00.03. 2009.
6. Господарський процесуальний кодекс України редакція від 21.10.2019, підстава 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12/ed20191021>